

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

นิติธรรมและการสร้างอาณาจักรของเจงกีสข่านและนโปเลียนมหาราช

จัดทำโดย พล.อ. ยศนันท์ หรายเจริญ
รหัส 610631

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 6
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

นิติธรรมและการสร้างอาณาจักรของเจงกีสข่านและนโปเลียนมหาราช

พลเอก ยศนันท์ หรัยเจริญ¹

บทนำ

การอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์นั้นจำเป็นต้องมีหลักการที่เปรียบเสมือนเสาหลักในการปกครอง ให้ผู้คนมากหน้าหลายตา หลากหลายความคิด หลากหลายพฤติกรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเรียบร้อยและส่งผลให้เกิดความผาสุกแก่สังคมโดยรวม กฎหมายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่วิวัฒนาการมาควบคู่กับการปกครองนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และถือเป็นหลักสำคัญที่สุดหลักหนึ่งที่จะทำให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “สังคมอันชอบธรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องเป็นสังคมที่ใช้กฎหมายเป็นหลักในการปกครอง”(กำชัย จงจักรพันธ์, 2556) หลักการที่สำคัญและได้รับความนิยมนับเป็นสากลในศาสตร์ด้านการปกครองที่เรียกว่า “หลักนิติธรรม” จึงมีความสำคัญมากทั้งในด้านการปฏิบัติและในเชิงวิชาการ

บทความชิ้นนี้ต้องการนำเสนอการนำประวัติศาสตร์ของสองอาณาจักรที่เกรียงไกรในอดีต กล่าวคือ อาณาจักรมองโกลของเจงกีสข่านและอาณาจักรฝรั่งเศสของนโปเลียนมหาราช ที่เรียกได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นแรกๆของการพัฒนากฎหมายที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม ซึ่งบทความนี้เชื่อว่าการศึกษาประเด็นประวัติศาสตร์ดังกล่าวจะนำมาซึ่งข้อคิดในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป โดยในที่นี้จะเริ่มจากการอธิบายหลักนิติธรรม และจะนำเสนอประเด็นทางประวัติศาสตร์เป็นลำดับต่อไป

หลักนิติธรรม (Rule of Law)

หลักนิติธรรม หรือ Rule of Law เป็นหลักการที่ได้รับการแปลความหมายไว้หลากหลาย บรรหาญ จงเจริญประเสริฐ กล่าวไว้ว่า หลักนิติธรรม เป็นหลักการที่กล่าวถึงความเป็นธรรมที่มีอยู่ในกฎหมาย หรือการที่กฎหมายให้ความเป็นธรรมได้ ในอีกแง่หนึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าหลักนิติธรรม นั้นก็คือ คุณธรรมทางกฎหมายนั่นเอง ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือ**หลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม** อันเป็นสิ่งที่ทุกสังคมต้องการนั่นเอง นอกจากความหมายในเชิงการเป็นพื้นฐานแห่งกฎหมายแล้ว นิติธรรมยังคงเป็นหลักพื้นฐานสำคัญในการบริหารบ้านเมืองที่ดีภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายอีกด้วย โดยเน้นย้ำความสำคัญของฝ่ายบริหารที่ต้องเคารพสิทธิต่างๆของเอกชนภายใต้กฎหมายและหลักธรรม

¹ รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ (2559) องคมนตรี อดีตประธานศาลฎีกา ได้ให้ทัศนะไว้ในถ้อยแถลงเรื่อง “การนำหลักนิติธรรมปรับใช้กับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” ไว้ว่า หลักนิติธรรม หรือที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า The Rule of Law เป็นกฎหรือเป็นหลักพื้นฐานทางกฎหมาย ซึ่งในเบื้องต้นก็เป็นสิ่งที่เข้าใจตรงกันโดยทั่วไปว่า ทุกคนอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดที่จะให้ผู้ปกครองมีอำนาจเหนือกฎหมายหรือมีอำนาจตามอำเภอใจ โดยนิติธรรมแบ่งออกเป็นแนวคิดอย่างแคบและอย่างกว้าง

แนวคิดอย่างแคบ คือ การไม่ยึดเฉพาะกฎหมายลายลักษณ์อักษรแต่ยังคงอยู่ภายใต้หลักกฎหมาย โดยส่วนใหญ่ใช้คำว่า เป็นหลักพื้นฐานของกฎหมาย ส่วนแนวคิดอย่างกว้างนั้นจะรวมถึงแนวคิดต่างๆ ในด้านการปกครองรวมทั้งสิทธิของประชาชนอันสืบเนื่องมาจากหลักของนิติธรรม ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในพจนานุกรมพุทธศักราช 2554 นิติธรรม คือหลักพื้นฐานของกฎหมายที่บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน นั่นคือกฎหมายเป็นใหญ่ และทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายโดยเสมอภาค ซึ่งหลักการนี้ย้อนกลับไปได้ถึงยุคสมัยกรีกโดย Plato มีแนวคิดว่าการปกครองที่ดีที่สุดคือการปกครองโดยผู้ที่มีความรู้และมีคุณธรรมและปกครองด้วยความชอบธรรม อย่างไรก็ตาม Plato เองก็ไม่สามารถหาคนที่เสมือนความคิดของตนได้ ในภายหลังจึงได้ให้ความสำคัญกับกฎหมาย โดยมองว่ากฎหมายเป็นสิ่งสูงสุดและการปกครองจะต้องดำเนินตามกฎหมาย ซึ่งนี่คือรากเริ่มของแนวคิดพื้นฐานของหลักนิติธรรมที่จะพัฒนาต่อไปในอนาคต

ต่อมา Aristotle ซึ่งเป็นศิษย์ของ Plato เห็นว่าการมีชีวิตของมนุษย์จะดำเนินไปได้ก็ต่อเมื่ออยู่ภายใต้หลักเหตุผลและความยุติธรรมภายใต้กฎหมาย ซึ่งจะป้องกันแห่งความสงบสุขของสังคมในทางกลับกันหากมนุษย์ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายและไม่ถูกกำกับด้วยเหตุผล ก็อาจใช้ความสามารถของตนในทางที่ผิดและอันตราย ดังนั้นโดยสรุปแล้ว การปกครองที่ดีที่สุดจึงเป็นการปกครองโดยกฎหมายเป็นใหญ่ เพราะกฎหมายคือเหตุผลที่ปราศจากกิเลส การปกครองด้วยกฎหมายจึงเป็นที่ปรารถนามากกว่าการปกครองด้วยมนุษย์ กล่าวได้ว่า กฎหมาย หรือ Rule of Law ในสมัยนั้นก็คือ การปกครองนั่นเอง

หลักนิติธรรมมีความชัดเจนมากขึ้นในศตวรรษที่ 13 ณ ประเทศอังกฤษ โดยในปี ค.ศ. 1215 กษัตริย์อังกฤษได้ลงนามในเอกสารสำคัญที่ชื่อ Magna Carta ทำให้เกิดการยอมรับในสิทธิขั้นพื้นฐานของราษฎรและการอยู่ภายใต้กฎหมาย หลักการดังกล่าวจึงว่าด้วยการที่คนทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย และต่อมาได้กลายเป็นหลักการสำคัญของนิติธรรม กล่าวได้ว่า Magna Carta เป็นก้าวสำคัญของการเมืองการปกครองของมนุษย์

Albert Venn Dicey (อ้างถึงโดย อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ) แห่งมหาวิทยาลัย Oxford ได้ให้ความหมายของนิติธรรมว่า ประการแรกจะต้องไม่มีการใช้ระบอบทรราช และบุคคลทุกคนพึงได้รับการ

พิจารณาพิพากษาโดยศาลยุติธรรม ไม่มีบุคคลใดจะถูกลงโทษเว้นแต่บุคคลนั้นจะกระทำการขัดต่อกฎหมายเท่านั้น ประการที่สองบุคคลทุกคนต้องเสมอภาคกันในสายตาของกฎหมาย (Equality before the law) ประการที่สาม ท่านกล่าวว่า รัฐธรรมนูญของอังกฤษไม่ใช่ที่มาแห่งกฎหมายหากแต่เป็นผลแห่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย หมายความว่า การที่บุคคลมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ นั้น ไม่ใช่เพราะรัฐธรรมนูญยอมรับหรือบัญญัติไว้ แต่ต้องมีศาลยุติธรรมยอมรับบังคับ นี่เป็นแนวคิดที่มองว่ากฎหมายนั้นไม่มีค่าอะไรหากไม่มีการบังคับใช้

แนวคิดต่างๆดังกล่าวได้รับการสนับสนุนและวิพากษ์วิจารณ์มาตลอด ตลอดจนมีการให้ความเห็นเพิ่มเติมโดยปรัชญาต่างๆ ทำให้มีการพยายามวางหลักเกณฑ์บางอย่างขึ้นและได้อธิบายนิติธรรม หรือ the Rule of Law ว่าไม่ได้เป็นหลักการที่หมายความล้าพั้งถึงเพียงระบบการปกครองโดยกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องหมายรวมถึงหลักการพื้นฐานทางกฎหมายบางประการด้วย

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในประเด็นนี้คือ การปกครองของนาซีเยอรมัน จะเห็นได้ว่าการปกครองของนาซีเยอรมัน มีการเลือกตั้ง มีกฎหมาย แต่มีเฉพาะรูปแบบเท่านั้น แท้จริงแล้วกลับไม่ได้เกิดความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมขึ้น นี่คือการแสดงให้เห็นว่ามีการปกครองโดยกฎหมายแต่ปราศจากหลักการพื้นฐานทางกฎหมายบางประการ ซึ่งโดยทั่วไปของ the Rule of Law จะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง ทั้งในด้านกลไกและสาระ คือในด้านวิธีพิจารณากับด้านสาระเนื้อหา เช่น ในด้านความเสมอภาคกันทางกฎหมาย หลักการแบ่งแยกอำนาจ ความเป็นอิสระของศาล สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน และ หลักการพื้นฐานของกฎหมายและความยุติธรรม อาทิ การนำหลักการของการไม่มีส่วนได้ส่วนเสียมาใช้ การนำหลักการรับฟังคู่กรณีมาใช้ การห้ามออกกฎหมายย้อนหลัง การไม่มีโทษทางอาญาโดยไม่มีกฎหมาย สิทธิที่ไม่ถูกเหนี่ยวรั้งกักขังโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ข้อสันนิษฐานความบริสุทธิ์ เป็นต้น ดังนั้นหากกฎหมายที่ออกมาแล้วขัดกับหลักพื้นฐานก็จะไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรม

ต่อมาได้มีการพัฒนาความเข้าใจหลักนิติธรรมเป็นระยะๆ เช่น ในการประชุม ณ กรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซในปี 1955 ซึ่งเป็นที่มาของข้อบัญญัติเอเธนส์ (Act of Athens) อันกำหนดสิ่งที่จำเป็นและสิ่งที่ต้องดำเนินการตามหลักนิติธรรมสี่ประการคือ 1) รัฐต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย 2) รัฐบาลต้องรู้จักเคารพสิทธิต่างๆของเอกชนตามนัยแห่งหลักนิติธรรมและใช้สมรรถภาพช่วยให้เอกชนได้ใช้สิทธิเหล่านั้นอย่างจริงจัง 3) ตุลาการทั้งหลายควรจะดำเนินการตามครรลองของหลักนิติธรรม โดยปกป้องและบังคับให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมโดยไม่ยินยอมให้มีภยาคติ หรือฉันทาคติ หรือการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง 4) ผู้ที่มีอาชีพทางกฎหมายในโลกควรจะต้องสงวนไว้ซึ่งอิสระแห่งวิชาชีพของตน พึงส่งเสริมสิทธิต่างๆของเอกชนตามหลักนิติธรรม และผู้ต้องหาทุกคนต้องได้รับการพิจารณาอย่างเที่ยงธรรม

ในการประชุม International Congress of Jurist ณ กรุงเดลี ประเทศอินเดียเมื่อปี 1959 ได้เพิ่มเติมหลักการในการรักษาเกียรติภูมิของความเป็นมนุษย์ โดยให้นิติธรรมเป็นเงื่อนไขในการก่อตั้ง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เป็นต้น นอกเหนือจากการยอมรับในสิทธิมนุษยชนและการเมืองของ เอกชนเท่านั้น

The World Justice Project ซึ่งถือเป็นเนติบัณฑิตยสภาอเมริกัน ได้ให้ความหมายของ the Rule of Law ไว้ 4 ประการด้วยกันคือ 1) รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ต้องมีการรับผิดชอบตามกฎหมาย 2) กฎหมายบังคับใช้อย่างเท่าเทียมกัน มีการประกาศให้รับทราบ มีความแน่นอน เป็นธรรม คุ่มครอง สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน 3) กระบวนการบัญญัติกฎหมายสามารถเข้าถึงและมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม 4) ความยุติธรรมต้องมาจากองค์กรที่มีความสามารถ อิสระ และเป็นกลาง

ในส่วนของสหประชาชาติ โดยนายโคฟี อันนัน ได้กล่าวไว้ว่านิติธรรมเป็นหลักการปกครองที่ ทุกคนรวมถึงรัฐต้องรับผิดชอบต่อกฎหมาย ใช้บังคับโดยเสมอภาคกัน ได้รับการวินิจฉัยชี้ขาดโดยอิสระ และสอดคล้องกับสิทธิแบบอย่างและมาตรฐานระหว่างประเทศ ตลอดจนต้องมีมาตรการต่างๆที่ต้อง ประกันการยึดถือหลักความสูงสุดของกฎหมาย ความเสมอภาคตามกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อ กฎหมาย ความเป็นธรรมในการปรับใช้กฎหมาย การแบ่งแยกอำนาจ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความชัดเจนและแน่นอนของกฎหมาย การไม่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ และกระบวนการทางกฎหมายที่ โปร่งใส

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ (2559) ได้สรุปหลักนิติธรรมอันเกี่ยวข้องกับแง่มุม ต่างๆ เช่น แง่การปกครอง แง่สิทธิ และในแง่ของหลักกฎหมายพื้นฐาน ได้อย่างน่าสนใจดังนี้

- 1) เป็นการปกครอง โดยกฎหมาย รัฐต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย
- 2) การดำเนินการของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องเป็นไปตามกฎหมายและรับผิดชอบต่อ การกระทำของตน การใช้อำนาจที่กระทบต่อเสรีภาพ ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ต้องมีกฎหมายให้อำนาจ และอยู่ในกรอบของกฎหมาย
- 3) การบังคับใช้กฎหมายต้องเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ
- 4) กฎหมายต้องออกโดยประชาชนหรือตัวแทนประชาชนเพื่อประโยชน์ของประชาชน มีความยุติธรรม เป็นสากล ไม่เลือกปฏิบัติ มีความแน่นอนและประกาศใช้โดยเปิดเผย
- 5) มีการแบ่งแยกอำนาจ และถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ
- 6) รัฐต้องประกัน เศรษฐกิจ คุ่มครองสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสามารถใช้อิทธิพลและเสรีภาพนั้นอย่างแท้จริง โดยเฉพาะความเสมอภาคและเสรีภาพในการนับถือศาสนา ในการพูด การชุมนุม และในการรวมตัว
- 7) การใช้อำนาจของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องตรวจสอบและควบคุมได้
- 8) มีฝ่ายตุลาการที่เป็นอิสระควบคุมการใช้อำนาจของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

9) การใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ยึดหลักความมีอำนาจสูงสุดของกฎหมาย ประกอบกับหลักความเป็นธรรม หลักความถูกต้อง ขอบธรรม และหลักพื้นฐานอื่นๆของกฎหมาย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นหลักการที่มุ่งจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง โดยเฉพาะเพื่อการควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย โดยมีกฎหมายเป็นใหญ่ และตัวกฎหมายเองก็ต้องมีเนื้อหาที่ชัดเจน เป็นธรรม เป็นเหตุเป็นผล ไม่ขัดแย้งกันเอง สามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้เป็นการทั่วไป โดยคำนึงถึงหลักการพื้นฐานทางกฎหมาย เช่นการไม่ลงโทษย้อนหลัง หรือการไม่มีความผิดทางอาญาเมื่อไม่มีกฎหมาย (No law no crime)

กฎหมายมองโกเลีย (Yassa)

หากจะกล่าวถึงมองโกเลียและเจงกิสข่านแล้ว ผู้คนส่วนมากคงจะนึกถึงภาพนักรบโบราณที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ครองดินแดนส่วนใหญ่ของโลกในอดีตตลอดจนความเป็นอาณาจักรอันยิ่งใหญ่และไร้เทียมทาน แต่มองโกเลียโดยการนำของเจงกิสข่านยังมีอีกแง่มุมหนึ่งที่น่าสนใจเช่นกัน คือการตราตัวบทกฎหมายขึ้นใช้เพื่อการปกครองและนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยในสังคม การตรากฎหมายขึ้นใช้ดังกล่าวจึงมีความน่าสนใจในฐานะกฎหมายแรกๆที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังมีหลักการที่บังคับใช้กับทุกคนในสังคมนั้น แม้จะไม่ได้มีการพัฒนาเทียบเท่าหลักการนิติธรรมในปัจจุบัน แต่ก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้กฎหมายในการปกครองอาณาจักรจนก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคมและกลายเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ได้ในอดีต

กฎหมายที่ว่านี้คือกฎหมาย ยัสซา (Yassa, Yasa, Yasaq, Jazaq, or Vassa) ที่มีใจความครอบคลุมเนื้อหาสำคัญๆในหลากหลายมิติ อาทิ ศาสนา อาหาร พฤติกรรมส่วนบุคคล การปกครอง การทหาร การสาธารณสุข ครอบครัว เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น

ในด้านศาสนา เจงกิสข่านไม่ได้เลือกที่จะนับถือศาสนาหรือความเชื่อใด และหลีกเลี่ยงที่จะแสดงความชอบต่อความเชื่อใดความเชื่อหนึ่ง ในทางกลับกันเจงกิสข่านมองว่าทุกๆปรัชญามีคุณค่า และมีความจริงในตัวเอง ดังนั้นการแสดงการเคารพต่อพระเจ้าคือการให้เกียรติและเคารพนักปราชญ์และผู้ทรงศีลของทุกเผ่าพันธุ์ โดยกำหนดว่า “จะต้องให้เกียรติความบริสุทธิ์ ความถูกต้อง การเรียนรู้ ไม่ว่าจะคนๆนั้นจะเป็นใคร หรือเผ่าใด และต้องประณามความชั่วร้ายและผู้ประพฤติชั่ว” (China Mongolian Studies Information Net, 2014 แปลจากภาษาอังกฤษ)

ในด้านอาหาร “เจงกิสข่านห้ามชาวมองโกลทานอาหารต่อหน้าผู้อื่นโดยไม่แบ่งปันอาหารนั้นๆ และห้ามผู้ใดทานอาหารมากกว่าผู้อื่น” (ibid). “ห้ามทานอาหารที่ได้รับการหยิบยื่นให้จนกว่าผู้ที่หยิบยื่นอาหารนั้นจะรับประทานอาหารนั้นด้วยตัวเองก่อน ไม่ว่าผู้ที่หยิบยื่นอาหารให้นั้นจะเป็นเจ้าชายและผู้รับอาหารจะเป็นนักโทษก็ตาม” (ibid). “เมื่อมีผู้ที่เดินทางด้วยเท้าผ่านผู้ที่ทานอาหารอยู่

ผู้นั้นต้องเข้าไปปรับปรนด้วยโดยไม่ต้องขออนุญาตและจะต้องไม่ห้ามผู้เดินทางผู้นั้น” (ibid). และ “ห้ามผู้ใดทานมากกว่าสหาย และห้ามก้าวเท้าข้ามกองไฟในขณะที่อาหารกำลังถูกปรุงอยู่ รวมถึงจานข้าว” (ibid) เป็นต้น

ในด้านพฤติกรรมส่วนตัว เจงกิสข่านได้กำหนดโทษในด้านพฤติกรรมของชาวมองโกลไว้ถึงชีวิต แม้ว่าจะรุนแรงในมาตรฐานของสังคมปัจจุบัน แต่ในสมัยอดีตกาลนั้นถือว่าเป็นการรักษาชีวิตและความสงบสุขของประชาชนในปกครองอย่างมีนัยสำคัญ อาทิ “ผู้ใดมีขี้ แม้ว่าจะเป็นผู้ที่แต่งงานแล้วหรือยังไม่แต่งงานก็ตาม มีโทษประหารชีวิต” (ibid) “ห้ามผู้ใดปัสสาวะลงแหล่งน้ำหรือขี้เถ้าผู้ฝ่าฝืนมีโทษประหารชีวิต” (ibid) “ห้ามผู้ใดมอบอาหารให้นักโทษโดยไม่ขออนุญาตผู้ควบคุม ผู้ฝ่าฝืนมีโทษประหารชีวิตเป็นต้น” (ibid) “หากผู้ใดพบทาสที่หลบหนีแล้วไม่จับมาคืนแก่เจ้าของผู้นั้นมีโทษประหารชีวิต” (ibid) และ “ผู้ใดมีม้าที่ถูกขโมยมาอยู่ในครอบครอง ต้องนำส่งคืนให้กับเจ้าของรวมถึงม้าลักษณะเหมือนกันอีก 9 ตัว หากไม่สามารถจ่ายค่าปรับดังกล่าวได้ ให้นำบุตรของผู้นั้นไปให้แทนม้า และหากไม่มีบุตร ผู้ตั้งต้องถูกฆ่าเหมือนแกะ” (ibid)

ตัวอย่างข้อกฎหมายบางส่วนของประมวลกฎหมาย Yassa ซึ่งให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการปกครอง โดยกฎหมายข้อบังคับต่างๆได้ครอบคลุมไปจนถึงด้านสุขอนามัยของประชาชน ด้านชีวิตความเป็นอยู่และการอยู่ร่วมกันในสังคม แม้ว่าแนวทางในการลงโทษจะดูโหดร้ายในสายตาของคนปัจจุบัน แต่นั่นก็เป็นแนวทางในการปกครองให้สังคมที่มีขนาดใหญ่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

แต่สิ่งที่สำคัญไปกว่านั้น คือการที่กฎหมายดังกล่าวถูกบังคับใช้กับทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะ เป็นเผ่าพันธุ์ใดอย่างเท่าเทียม สิ่งนี้ทำให้ทุกคนในสังคม ที่มีความแตกต่างทั้งชาติพันธุ์และวัฒนธรรม หลอมรวมกันได้อย่างเป็นหนึ่งและเกิดเป็นอาณาจักรมองโกลที่ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นอาณาจักรที่ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ

กฎหมาย Yassa แม้จะไม่เป็นไปตามหลักการนิติธรรมทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องด้วยระบบการปกครองในสมัยนั้นเป็นระบบผู้นำเบ็ดเสร็จแบบโบราณ (Absolutist state) ที่เน้นการรบเพื่อแย่งชิงคนและดินแดน อีกทั้งระยะเวลาที่ยังห่างไกลการเกิดของระบอบประชาธิปไตยอันเปรียบเสมือนเนื้อคู่ของหลักนิติธรรม แต่กฎหมาย Yassa ก็ยังมีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักการของความเท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติของกฎหมาย จึงถือได้ว่ากฎหมาย Yassa เป็นวิวัฒนาการของกฎหมายก้าวสำคัญของโลกและเป็นจุดเริ่มต้นจุดแรกๆที่บัญญัติคุณธรรมทางกฎหมายดังกล่าวไว้

กฎหมายสมัยนโปเลียนมหาราช (Napoleonic Code)

กฎหมาย Napoleonic Code หรือ Code Napoleon หรือที่อาจเรียกได้ว่า กฎหมายนโปเลียน ก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่สำคัญของกฎหมายโบราณที่คล้ายคลึงกับกฎหมาย Yassa กล่าวคือมี

บางส่วนของหลักนิติธรรมแต่ไม่สมบูรณ์ และเป็นกฎหมายที่มีส่วนสำคัญในการสร้างอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่

ราว 600 ปีหลังจากยุคของเจงกิสข่าน กฎหมายนโปเลียนได้ถูกประกาศใช้เป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1804 ภายหลังจากการปฏิวัติฝรั่งเศสและการก้าวขึ้นสู่อำนาจของนโปเลียน ถือว่าเป็นกฎหมายที่ครอบคลุมทุกด้านฉบับแรกของฝรั่งเศสโดยมีเนื้อหาครอบคลุมทั้งด้านทรัพย์สิน ด้านการบริหาร ด้านครอบครัว และด้านสิทธิส่วนบุคคล (history.com, 2018) โดยกฎหมายฉบับนี้ได้แบ่งออกเป็นหลายแขนง อาทิ กฎหมายการค้า กฎหมายอาญา และได้แบ่งกฎหมายแพ่งออกเป็นด้านทรัพย์สิน และด้านครอบครัวดังที่ได้กล่าวไป

กฎหมายดังกล่าวถูกสร้างขึ้นด้วยความต้องการที่จะให้คนฝรั่งเศสทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ภายใต้กฎหมายเดียวกัน (ibid) อันเป็นผลลัพธ์จากการปฏิวัติฝรั่งเศสที่ก่อให้เกิดกระแสชาตินิยมเข้าแทนที่สถาบันนิยมหรือผู้นำนิยม และมุ่งเน้นสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่นโปเลียนเถลิงอำนาจขึ้นเป็นจักรพรรดิประเด็นดังกล่าวก็ดูเหมือนจะถูกลืมเลือนไป (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558) นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวก็ยังมีจุดบกพร่องในทางปฏิบัติโดยเฉพาะด้านสิทธิสตรี อาทิ ผู้หญิงถูกห้ามไม่ให้ทรัพย์สินและต้องขออนุญาตจากสามีก่อน นอกจากนี้ยังกำหนดให้ผู้ชายเป็นใหญ่ในครอบครัวและสามารถลงโทษบุตรของตนได้อย่างเสรี (Moore, 2017)

ในด้านการศึกษา แม้ว่าเด็กส่วนใหญ่จะไม่ได้รับประโยชน์จากโรงเรียนเฉพาะทางและการศึกษาระดับมัธยม แต่นโปเลียนก็ได้ให้ความสำคัญและผลักดันให้เกิดโรงเรียนเอกชนและส่งผลให้ขยายอัตราการอ่านออกเขียนได้ในประเทศ ซึ่งต่อมากฎหมายนโปเลียนก็ได้มาเป็นส่วนสำคัญของระบบกฎหมายในยุโรปในเวลาต่อมา (ibid).

กฎหมายนโปเลียนมีรากฐานมาจากกฎหมายโรมันและกฎหมายจัสติเนียน (Corpus Juris Civilis) ซึ่งถูกจัดทำขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 528 โดยจักรพรรดิจัสติเนียนแห่งโรมัน โดยจักรพรรดิจัสติเนียนได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อรวบรวมกฎหมายโรมันให้เป็นหมวดหมู่ โดยกฎหมายฉบับนี้ต่อมาได้มีอิทธิพลเหนือกฎหมายประเทศต่างๆในยุโรปในระยะต่อมา ทั้งนี้ด้วยความที่เป็นกฎหมายที่มีการตราขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนสำคัญของกฎหมายจัสติเนียนที่มีอิทธิพลต่อกฎหมายนโปเลียนเป็นพิเศษคือ ส่วนของ Institute โดยได้แบ่งกฎหมายออกเป็นสามภาค ได้แก่ Persona ที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมที่มีฐานะต่างกัน, Res ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สิน และ Actio ซึ่งว่าด้วยเรื่องการพิจารณาคดี (ทศพร มุรรัตน์, 2561)

โดยรวมแล้ว กฎหมายนโปเลียนถือเป็นกฎหมายโบราณที่มีความใกล้เคียงหลักนิติธรรมในปัจจุบันค่อนข้างมาก โดยเฉพาะหากพิจารณาจากการที่กฎหมายดังกล่าวพยายามที่จะสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมอันเป็นผลมาจากการปฏิวัติฝรั่งเศสที่เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของฝรั่งเศสไปอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวยังได้มีการบัญญัติในเรื่องของทรัพย์สินและด้านสิทธิส่วนบุคคล

บุคคลอันเป็นส่วนสำคัญที่จะปกป้อง และคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามก็ตีความหมายฉบับนี้ก็ยังมีความไม่สมบูรณ์หากพิจารณาในมุมมองของหลักการนิติธรรมในปัจจุบัน เพราะยังไม่ได้ให้สิทธิแก่ราษฎรทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและยังคงมีรูปแบบของกฎหมายในระบบเผด็จการซึ่งสอดคล้องกับบรรยากาศการเมืองในสมัยนโปเลียน

บทสรุป

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญสามประการ คือ หนึ่ง **กฎหมายกับระบอบการปกครองมักมีความสอดคล้องกัน** หลักนิติธรรมซึ่งเป็นหลักการที่เปรียบเสมือนเนื้อคู่ของระบอบประชาธิปไตยจึงไม่อาจสอดคล้องกับกฎหมาย Yassar และกฎหมายนโปเลียนได้ทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องด้วยหลักการสำคัญของหลักนิติธรรมคือการปกป้องคุ้มครองประชาชนจากอำนาจของรัฐซึ่งมีความขัดแย้งในตัวเองกับระบอบการปกครองแบบผู้นำของเจงกิสข่านและนโปเลียนในยุคนั้น

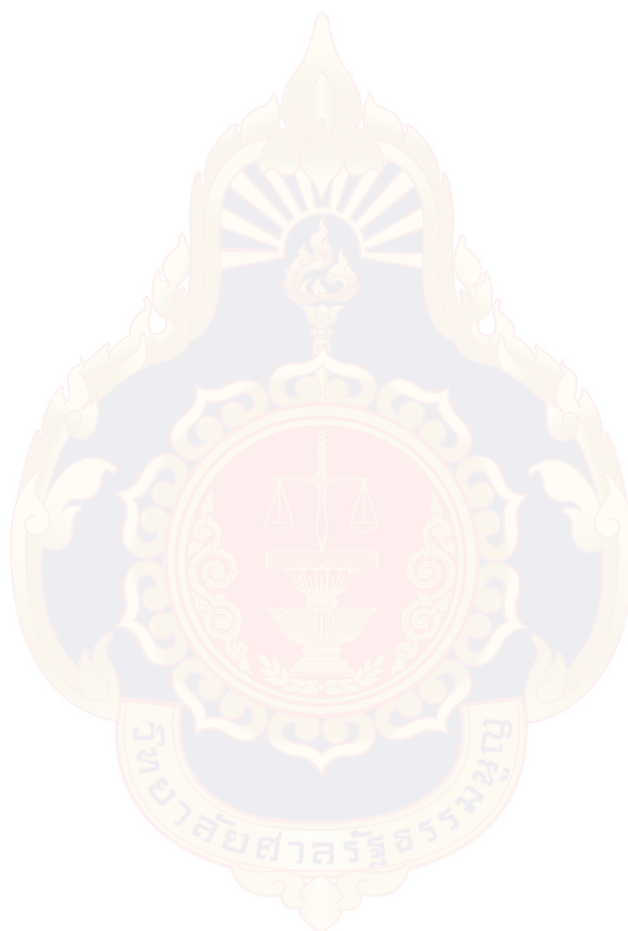
อย่างไรก็ตามข้อมูลต่างๆก็ได้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญประการที่สอง นั่นคือกฎหมายได้มีวิวัฒนาการมานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และการศึกษาประวัติศาสตร์ในอดีตก็ทำให้เราได้ทราบว่าแม้ว่าในอดีตจะมีระบอบการปกครองต่างกันแต่ก็**กฎหมายในอดีตก็ล้วนมีอิทธิพลต่อกฎหมายในปัจจุบันทั้งสิ้น**

และประการสุดท้าย คือ**ความสำคัญของกฎหมายในการเป็นเครื่องมือที่สร้างความสงบสุขให้แก่สังคมและเป็นตัวจักรสำคัญยิ่งในการสร้างอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติว่าคนผู้นั้นจะเป็นเผ่าพันธุ์หรือฐานะอะไร

ทั้งสามประเด็นดังกล่าวได้ให้ข้อคิดกับการพัฒนาชาติอย่างมีนัยสำคัญ โดยหากพิจารณาถึงประเด็นทั้งสามอย่างถี่ถ้วนจะเห็นได้ว่า กฎหมายและระบอบการปกครองจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกันเพื่อให้ชาวรัฐมีความสงบสุขและเติบโตได้อย่างราบรื่น ดังนั้นหากชาติใดต้องการ**มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ชาตินั้นจึงควรต้องมีคุณธรรมทางกฎหมายหรือหลักนิติธรรมที่แข็งแกร่งพอที่จะจำกัดอำนาจรัฐและทำให้ผู้คนเสมอภาคกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน** ในทางกลับกันบทเรียนในอดีตก็ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจน ว่าหากไม่มีหลักนิติธรรมเป็นกรอบคุณธรรมของกฎหมายแล้วอำนาจของรัฐก็อาจอยู่เหนือกฎหมายและส่งผลกระทบต่อประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรม และแย่งที่สุด อาจนำไปสู่การปกครองในระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตยในที่สุด

ท้ายที่สุด กฎหมายเป็นบทบัญญัติที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการสร้างความสงบสุขของสังคม ก่อให้เกิดการหลอมรวมเป็นหนึ่งในคนในชาติ ซึ่งบรรยากาศอันสงบสุขของสังคมและการผนึกเป็นชาติเดียวกันอย่างเหนียวแน่นดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาไปสู่ความเจริญของรัฐดังที่เห็นตัวอย่างจากอาณาจักรในอดีตทั้งสอง ดังนั้นองคัพพของกฎหมาย อันหมายถึงความรวมถึง การตรา

กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมต้องมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกันใน
ฐานะระบบที่เป็นหัวใจของรัฐ การพัฒนาองคาพยพทางกฎหมายจึงไม่ควรหยุดนิ่งและควรมีการ
พัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้มาซึ่งระบบที่สมบูรณ์มากที่สุดอีกทั้งเพื่อให้เท่าทันสังคมและบริบท
ของการเปลี่ยนแปลงต่างๆของโลกอย่างทันท่วงที ผลลัพธ์ที่ได้อาจเป็นความผาสุกและความเจริญ
อันถาวรของประชาชนและรัฐสืบไป

บรรณานุกรม

ศ. ดร. กำชัย จงจักรพันธ์ (2556), **หลักนิติธรรม ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืน**, คำบรรยาย, available at: <http://www.lrct.go.th/th/?p=5716>

ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์ (2553), **คำอธิบายกฎหมายปกครอง**, พิมพ์ครั้งที่ 16, (กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2553), หน้า 64.

รศ.ดร. วรเจตน์ ภาคีรัฐ (2553), **หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม**, available at: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1431>

ศจ. (พิเศษ) อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ (2559), **การบรรยายพิเศษ หัวข้อ การนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้กับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย**, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

บรรพชาญ จงเจริญประเสริฐ, **ความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติธรรมและนิติรัฐ**, เอกสารวิชาการส่วนบุคคล, pdf.

ทศพร มุรธาตัน (2561), **ประมวลกฎหมายจัสติเนียน (The Justinian Code)**, available at: https://www.baanjomjut.com/library/global_community/05_2_3.html

สุรชาติ บำรุงสุข (2558), **รัฐศาสตร์ & ยุทธศาสตร์**, โครงการความมั่นคงศึกษา, กรุงเทพฯ: บริษัท สแควร์ ปริ้นซ์ 93 จำกัด.

China Mongolian Studies Information Net (2014), **Mongol Laws of Genghis Khan**, available at: <http://eng.surag.net/index.php/law/mongol-laws-of-genghis-khan/>

Moore, R. (2017), **Civil Code or Code Napoleon**, available at: <http://www.napoleonguide.com/codenap.htm>

[history.com](http://www.history.com) (2018), **1804 Napoleonic Code approved in France**, available at: <https://www.history.com/this-day-in-history/napoleonic-code-approved-in-france>